

EEN BEZOEK AAN Jozef Van Ruyssevelt

CONCEPTION & TEXTE | EDOUARD VERGNON
VERTALING | ROKUS HOFSTEDE

UITGEVERIJ | LUDION

Het interieur van het huis

27

Huizen van buitenaf gezien

65

De tuin

85

Landschappen

97

Water

119

Rode bessen

129

Biografische elementen

134

Een middag in Tsjechoslowakije

139

‘Wat is kunst.’

144

1 | Jozef Van Ruyssevelt, zonder datum, foto, Centrum Kunstarchieven Vlaanderen

GAAN WE OVER VAN DE GOUACHE DIE OP HET OMSLAG IS AFGEDRUKT, met zijn toverachtige lucht, waar we nog op zullen terugkomen, naar de zwart-witfoto op deze pagina, die een detail van het huis zou kunnen voorstellen, dan komt ons bezoek van meet af aan in het teken van het wonderbaarlijke te staan – we naderen het huis, maar het is alsof we dromen. En al gauw verwijzen de roest, het onkruid in de droge aarde, de wazige muur met zijn twee zwarte ramen alleen nog naar het onverbiddelijke verstrijken van de tijd.

2 | Jozef Van Ruyssevelt, zonder datum, foto, Centrum Kunstarchieven Vlaanderen

DE DEUR GAAT OPEN NAAR HET OEUVRE VAN JOZEF VAN RUYSEVELT, maar laten we, voordat we binnengaan, een ogenblik stilstaan bij een ontdekking waarmee dat oeuvre begrijpelijker kan worden. Het geval wil namelijk dat verschillende gouaches van Van Ruyssevelt door geesten worden bezocht. Die geesten heten Joseph Mallord William Turner, John Constable, Vincent van Gogh, Edward Hopper, Cy Twombly en Mark Rothko. Zoveel is zeker, een geest is iets anders dan een invloed; Van Ruyssevelt noemde zelf Giorgio Morandi, Pierre Bonnard en Édouard Vuillard onder de schilders die hij apprecieerde; deze laatsten hielden hem in zijn beginjaren gezelschap (net als veel anderen vervaardigde Van Ruyssevelt stillevens in de stijl van Morandi, zij het in kleine aantallen en voor een korte periode) – maar geen van hen huist in zijn werk. Van Ruyssevelt had in zijn bibliotheek geen boeken die aan deze geesten waren gewijd,

al zijn landschappen schetste hij ‘naar het leven’; elke plek bestaat echt. Zocht hij in de natuur dan naar beelden die aan hen deden denken? Dat lag niet in zijn karakter, en het is ook ongeloofwaardig als je zijn hele oeuvre overziet. Had hij hun schilderijen zo goed in zich opgenomen dat hij onwillekeurig aan hen teruggedacht? Misschien, maar dan zou hij ze toch eerst in een museum of in een boek moeten hebben gezien, wat in de meeste gevallen onmogelijk, in de andere zeer onwaarschijnlijk is. Voelde hij hun aanwezigheid naast zich? Dat mogen we betwijfelen. Die geesten waarden dus niet zijn geheugen rond, maar in het landschap, of in de Schilderkunst. Al tekenend liet Van Ruyseveldt de wonderbaarlijke gebeurtenis bezinken die voor zijn ogen plaatsvond zonder dat hij er erg in had: dode en levende schilders kwamen hem tegemoet. Hij slaagde erin verbinding met hen te maken. Alsof de geest van Engeland of Amerika door het noorden van Vlaanderen waait. Alsof in de schilderkunst de afstand tussen de levenden en de doden klein is. Ook dat kunnen we zien in zijn werk: een mysterieus, geheim pact tussen schilders, met de Schilderkunst. ‘Bezocht worden’, dat is in dit boek de andere betekenis van bezoek – een belangrijk gegeven, omdat we niet dezelfde blik kunnen werpen op de openluchttekeningen als op de interieurscènes. Het interieur van Van Ruysevelts huis is een nieuwe wereld, die wordt toegevoegd aan de wereld waarin wij leven. We krijgen er uitsluitend toegang toe via zijn schilderijen en etsen. Maar buiten, op het platteland, koestert en observeert de kunstenaar een wereld die we kennen, die van ons is en die we kunnen bewandelen. Daarom is de aanwezigheid van die geesten van wezenlijk belang: niet alleen omdat ze zich enkel in de schilderkunst manifesteren en ons een schouwspel bieden dat enkel aan de schilderkunst toebehoort, maar ook omdat ze ons uitnodigen Jozef Van Ruyseveldt, die toen hij overleed bij het grote publiek – en zelfs bij specialisten – onbekend was, een plaats te gunnen te midden van zijn kunstbroeders. We hebben onze twee ogen niet voor niets; onze blik is gemaakt om twee beelden tegelijk te zien en verbanden te leggen, of, in het geval van dit boek, twee lagen tijd en twee lagen verf te onderscheiden binnen hetzelfde beeld.

3 | Jozef Van Ruyseveldt, zonder datum, foto, Centrum Kunstarchieven Vlaanderen

4 | *Intimiteit*, 1979, pastel, 80 × 105 cm, privécollectie

5 | *Stilven met vruchtenschaal*, november 1978, ets (tweede staat), 19,9 × 30,3 cm, privécollectie

18 | Jozef Van Ruyssevelt, zonder datum, foto, privécollectie

uitsluitend over het huiselijke leven gaan, uit de stillevens en de interieurscènes, niet concluderen dat de kunstenaar een kluizenaarsbestaan leidde en bij voorkeur thuis werkte. Zijn onderwerpen werden hem aangereikt door de omstandigheden des levens. Die had hij bij de hand, en als hij er andere had gehad, zou hij ze, gedreven door dezelfde absolute noodzaak, hebben geschilderd en geëetst. Was hij op reis, dan tekende hij onafgebroken. Zijn favoriete onderwerpen zijn idee-fixen geworden.

Van Ruyssevelts meest vruchtbare periode, in zijn werk als schilder, tekenaar, etsen en fotograaf, was die tussen 1973 en 1984, een jaar voor zijn dood. Elf jaar waarin hij, ondanks aanvallen van depressie, zelfmoordpogingen (één met een vuurwapen, waaraan hij ternauwernood ontsnapte), geneesmiddelengebruik en het uitblijven van echte institutionele erkenning, bijna duizend tekeningen, schilderijen, gouaches en pastels maakte, een kleine tweehonderd etsen, als we alle etsplaten in hun verschillende fases meetellen, en duizenden foto's. Hij gebruikte alle technieken en behandelde alle onderwerpen: landschappen, interieurscènes, menselijke figuren, planten, stillevens enzovoort. Een van de sterke punten van zijn werk is dat we in deze mengeling van technieken en onderwerpen makkelijk het spoor bijster raken.

Van Ruyssevelt verkocht tijdens zijn leven veel schilderijen, maar overwegend binnen een beperkte kring van vrienden en kennissen. Op de laatste tentoonstelling die enkele weken voor zijn zelfmoord in Antwerpen werd georganiseerd, diende zich geen enkele koper aan. Hij was pas 43 toen hij zelfmoord pleegde door zich voor een trein te werpen, maar het werk is zo rijk en overvloedig dat het van een oude man zou kunnen zijn.

